

Društvena kriza i poraz Jugoslavije – razbijanje zajedničke države

Autor: Branislav Todder

Kontakt: todder_88@yahoo.com

Tema: Društvena kriza i poraz Jugoslavije – razbijanje zajedničke države

Kontekst

Učenicima se predstavlja bliska prošlost, događaji koji još nisu rasvijetljeni. Učenici povezuju događaje u zemlji, sa dešavanjima u svijetu. Razlikuju unutrašnji faktor od vanjskog kao faktor raspada Jugoslavije. Razumijevanje i tumačenje politike Hladnog rata. Shvatanje značaja velikih sila na međunarodnoj sceni i demonstracija moći. Razumijevanje međuljudskih i međunacionalnih odnosa na prostorima bivše Jugoslavije. Težnja ka istini, u rasvjetljavanju događaja iz prošlosti.

Cilj

- Usvajanje novih znanja o Jugoslaviji krajem XX vijeka (politička kriza, ekonomska kriza, građanski rat, raspad Jugoslavije)
- definisanje novih pojmova (etničko čišćenje, separatizam)
- razvijanje logičkog i kritičkog mišljenja učenika i uviđanje uzročno-posljedičnih veza među događajima
- podsticanje rodoljubivih osjećanja kod učenika kroz rad na video materijalu

Ishodi učenja

- Usvajanje novih znanja o Jugoslaviji krajem XX vijeka (politička kriza, ekonomska kriza, građanski rat, raspad Jugoslavije)
- definisanje novih pojmova (etničko čišćenje, separatizam)
- razvijanje logičkog i kritičkog mišljenja učenika i uviđanje uzročno-posljedičnih veza među događajima
- podsticanje rodoljubivih osjećanja kod učenika kroz rad na video materijalu
- usvajanje znanja iz političke, ekonomske, društvene, kulturne, socijalne historije savremenog doba

Materijal i potrebna oprema

Tabla, Power Point prezentacija, historijska zidna karta, kompjuter, projektor, platno za projektor

Trajanje: 45 minuta

Pregled aktivnosti lekcije (proces)

Uvodni dio (9-11 minuta)

U cilju aktivizacije ranije stečenih znanja (na prethodnim časovima), uvodnim pitanjima provjeriti ćemo prethodno usvojeno znanje učenika i uvesti ih u novu nastavnu jedinicu da bi na taj način objedinili jednu cjelinu, kako nastavne teme, tako ranije stečenog gradiva sa novim.

Šta je holokaust?

Očekivan odgovor: sistematsko proganjanje i ubijanje Jevreja od strane nacističke Njemačke.

Tokom Drugog svjetskog rata na teritoriji Jugoslavije vođen je građanski rat. Ko su bili učesnici?

Očekivan odgovor: Četnici, partizani, ustaše, Ljotićevci, Nedićevci.

Kada je Jugoslavija postala republika?

Očekivan odgovor: Na dvogodišnjicu Drugog zasjedanja AVNOJ-a, 29. novembra 1945 godine usvajanjem Deklaracije o proglašenju republike.

Šta se dogodilo sa dinastijom Karađorđević?

Očekivan odgovor: Kralju Petru II zabranjen je dolazak u Jugoslaviju, imovina je nacionalizovana, te je kraljevska porodica ostala lišena svih prava koja su joj pripadala.

Ko je izabran za prvog predsjednika Jugoslavije?

Očekivan odgovor: Josip Broz Tito. On je bio i doživotni predsjednik.

Ko je bio Josip Broz Tito?

Očekivan odgovor: Tito je bio vrhovni komandant JNA, predsjednik KPJ-a, i predsjednik Jugoslavije. Bio je i jedan od osnivača pokreta Nesvrstanih.

Zašto je nastao pokret Nesvrstanih?

Očekivan odgovor: Nastao je kao organizacija zemalja trećeg svijeta koje nisu pripadale ni zapadnom, ni istočnom bloku. Oni su se zalagali za miroljubiva rješenja spornih pitanja.

Da li je Jugoslavija imala problema s nekim od blokova?

Očekivan odgovor: Da, Tito je imao sukob sa Staljinom. Jugoslavija se okrenula zapadu, dobijala je pomoć, kredite, novac, pa je počela da gradi fabrike, škole, bolnice.

Šta je Ustav?

Očekivan odgovor: Najviši pravni akt jedne države.

Šta je centralizam, a šta unitarizam?

Očekivani odgovor: Centralizam je sistem vladavine u kome se upravlja iz jednog mjesta (centra). Unitarizam je težnja ka jedinstvu države.

Šta je MASPOK?

Očekivan odgovor: Pojava nacionalizma u Hrvatskoj, 1971 godine nastaju protesti i težnja za samostalnost u Hrvatskoj.

Šta je promjenjeno Ustavom iz 1974 godine?

Očekivan odgovor: Republike i pokrajne u Jugoslaviji dobile su veća prava i veću samostalnost u donošenju odluka.

Kada je umro Tito?

Očekivan odgovor: 4. oktobra 1980 godine.

Glavni dio časa (28-33 minuta)

Glavni dio časa je predviđen za obradu nove nastavne jedinice.

Na početku izlaganja nastavne jedinice opisujem opšte prilike nakon smrti Josipa Broza Tita. Jugoslavija je upala u ekonomsku i političku krizu. Nacionalno pitanje postaje dominantno političko pitanje. Na Kosovu 1981. godine izbile su nacionalističke i separatističke demonstracije. Pitam učenike šta je separatizam. Očekivani odgovor: težnja za ocjepljenjem.

Nastavljam čas primjenom monološke metode. Ove demonstracije su policijske snage suzbile, međutim pritisci, nacionalna mržnja su nastavili da tinjaju. Bilo je samo pitanje vremena kad će neka jaka varnica zapaliti cijeli Balkan. Situaciju je dodatno pogoršao ekonomski krah 1982 godine koji neki stručnjaci nazivaju i bankrotom. Ova kriza dovela je do nestašice goriva, deterdženta, pa čak i kafe. Ovi događaji poslužili su političkim ličnostima da na nestašicu i nacionalizam prikupe političke poene, žudjeli su za vlašću, moći, novcem i slavom. Ništa ih u tome nije moglo zaustaviti.

Istovremeno pored unutrašnjih prilika, na raspad Jugoslavije uticali su i događaji u Evropi i svijetu, kao što su rušenje komunizma, raspad Sovjetskog Saveza, kraj Hladnog rata, pad Berlinskog zida, ujedinjenje Njemačke.

Do sada smo nabrojali uzročnike raspada velike Jugoslavije, sad ćemo vidjeti kako je počeo kraj jedne regionalne sile sa Balkana. Učenicima puštam insert fudbalske utakmice Dinamo – Crvena Zvezda, analiziramo neredu na stadionu - <https://www.youtube.com/watch?v=k18WwhrmLJo>.

Potom gledamo insert utakmice Jugoslavija – Holandija odigrane u Zagrebu 1990 godine. Analiziramo intoniranje himne i proslavu golova - <https://www.youtube.com/watch?v=jPGAk2C-HCI> i <https://www.youtube.com/watch?v=JdK9GYfjggQ>

Predstavljam učenicima slike glavnih aktera raspada Jugoslavije Miloševića, Tuđmana i Izetbegovića. Pričamo o hegemoniji, nacionalizmu, politici. Govorim učenicima da je formalan raspad SFRJ počeo 25. novembra 1991. godine kada je slovenački parlament, na osnovu rezultata referenduma izglasao nezavisnost ove republike.

Dan kasnije je Hrvatski sabor učinio isto. Isti ovaj sabor 25. decembra 1990. godine proglasio je novi Ustav, po kome su Srbi izgubili status konstitutivnog naroda. Povezujemo sa dešavanjima u svijetu, završetak Hladnog rata i pad Berlinskog zida. To vrijeme je tehnološkog razvoja u svijetu, razvoj telekomunikacione mreže, kao i PC računara, interneta, međutim ne i na Balkanu. Na prostoru Jugoslavije imamo porast međunacionalne mržnje i javno ispoljavanje nacionalizma koje je probudilo sjećanje na fašističke zločine tokom Drugog svjetskog rata. Medijska propaganda, širi mržnju, bijes, dezinformacije.

Puštam učenicima klipove pjesama:

Marka Perkovića Thomsona - <https://www.youtube.com/watch?v=cUbCp2WgkYw>

Baje Malog Knjindže - <https://www.youtube.com/watch?v=DAifMqM3g-E>, a sve kao primjere ratne propagande.

Kao dokaz da se nisu svi slagali sa ratom prikazujem proteste u Beogradu iz marta 1991 godine - <https://www.youtube.com/watch?v=kHtjgRqc1jQ>

Ipak Savjet bezbjednosti UN i EU uveli su ekonomske sankcije SRJ koje su trajale od 1992 do 1996 godine. Ništa nije moglo da se izvozi, a niti uvozi.

Analiziramo i viđenje Jugoslavije kroz pjesme:

Zabranjenog pušenja "Yugo 45" - <https://www.youtube.com/watch?v=0lofpvkGJPM>

Đorđe Balaševića "Solitera" - <https://www.youtube.com/watch?v=CmwGs5Evumk>

Đorđe Balaševića "Krivi smo mi" - <https://www.youtube.com/watch?v=icK9XFTcfso>

Ramba Amadeusa "Čobane" - <https://www.youtube.com/watch?v=df-oNP3TI1s>

Zabranjenog pušenja "Boško i Admirala" - <https://www.youtube.com/watch?v=OMMfW3lqiFE>

Tokom građanskog rata bilo je nekoliko stravičnih događaja, neki su okarakterisani kao ratni zločini i zločini protiv čovječnosti. Jedan od takvih je Srebrenica u čijoj okolini je stradalo oko 8000 što vojnika, što civila bošnjačke nacionalnosti, od strane vojske Republike Srpske. Postoje i drugi podaci koji kažu da nije stradao toliki broj Bošnjaka. Takođe i operacije Bljesak i Oluja koje je izvršila Hrvatska vojska nad Srbima, koja je podrazumijevala etničko čišćenje svoje teritorije i prisilno iseljavanje 220 000 Srba. Svakodnevne oružane akcije albanskih terorističkih grupa pod nazivom OKV, razbojništva i sukobi sa snagama reda, u kojima je stradalo više civila, zaoštrili su stanje na Kosovu. Uslijedilo je miješanje velikih sila i bombardovanje SRJ, od strane NATO-a.

Pitam učenike šta je NATO?

Očekivani odgovor: Sjevernoatlanski pakt osnovan 1949. godine, koji je ubrzo prerastao u Međunarodni Savez sa sjedištem u Briselu.

Nastavljam dalje sa izlaganjem da je NATO u periodu od marta do juna, 78 dana bombardovao SRJ. Kosovo je 2008. godine proglasilo nezavisnost, međutim još uvijek nije priznata kao samostalna država. Na kraju centralnog časa puštam govor glumca Bate Stojkovića o Balkanu iz filma Balkanska pravila - <https://www.youtube.com/watch?v=3OPAwRMrBMM>

Završni dio časa (4-5 minuta)

Provjeriti ćemo da li su učenici shvatili suštinu nastavne jedinice i da li su sve razumjeli. Zatim će uslijediti kratko ponavljanje novog gradiva izloženog na času, pri tome ćemo koristiti dijalošku metodu.

Šta je uzrok raspada Jugoslavije?

Očekivani odgovor: Ekonomska i politička kriza nakon smrti Josipa Broza Tita.

Kada je formalno započeo raspad Jugoslavije?

Očekivan odgovor: 25. novembra 1991 godine kada je Slovenija proglasila nezavisnost.

Ko su bili politički akteri raspada Jugoslavije?

Očekivani odgovor: Milošević, Tuđman i Izetbegović.

Ko je podrivao nacionalnu netrpeljivost i mržnju?

Očekivan odgovor: Mediji. Propaganda je bila na svakom koraku.

Gdje se nezadovoljstvo građana prvo ispoljilo?

Očekivan odgovor: Na fudbalskim utakmicama.

Gdje je život u Jugoslaviji i posljedice rata najbolje predstavljeni?

Očekivani odgovor: U stihovima jednih od najvećih jugoslovenskih umjetnika.

Izvori

- Đ. Đurić, M. Pavlović, Udžbenik za osmi razred osnovne škole, Zavod za udžbenike, Beograd, 2010.
- Istorijski atlas
- Borislav Jović, Politički lavirint devedesetih, Službeni glasnik, 2010.
- Milan Lompar, Duh samoporicanja, Novi Sad, 2012.
- M. Perović, Metodika nastave istorije, Beograd 1995.

Dodatne informacije

- Odabrani historijski izvori sa interneta

Opcije za procjenu/evaluaciju

IS.1.1.7. imenuje najvažnije pojave iz nacionalne historije

IS.1.1.9. zna na kojem prostoru su se odigrale najvažnije pojave i događaji iz nacionalne i opšte historije

IS 1.1.10. može da navede uzroke i posljedice najvažnijih pojava iz prošlosti

IS.1.2.1. prepoznaje na osnovu karakterističnih historijskih izvora (tekstualnih, slikovnih, materijalnih) o kojoj historijskoj pojavi, događaju i ličnosti je riječ

IS.2.1.1. može da poveže ličnost i historijski fenomen sa odgovarajućom vremenskom odrednicom i historijskim periodom

IS.2.1.2. prepoznaje da postoji povezanost nacionalne, regionalne i svjetske historije

IS.2.2.1. može da zaključi o kojem događaju, fenomenu i ličnosti je riječ na osnovu sadržaja karakterističnih pisanih historijskih izvora

IS.3.1.3. zna specifične detalje iz nacionalne i opšte historije

IS.3.2.3. može da analizira i procijeni bliže hronološko porijeklo izvora

Ideje za domaću zadaću

Za domaću zadaću imaju da napišu kraći esej na temu: "Volim svoje, poštujem druge". Također učenike upućujem na link na kojem mogu pogledati dokumentarni film "Većina počinje ovde", koji govori o šestoro mladih koji putuju širom bivše Jugoslavije, suočavajući se sa naslijeđem sukoba devedesetih.

Ideje za adaptaciju

Za učenike srednjih škola mogu se nabaviti isječki iz novina Velika Srbija, Srpska Tenja, i tako analizirati štampana građa. Slušati par minuta vijesti za isti događaj koji su prenijeli beogradski i zagrebački mediji. Shvatanja značaja propaganda, razvoj kritičkog razmišljanja, razvijanja svijesti o odgovornosti pojedinaca, suočavanje sa prošlošću, ratnim zločinima. Učenicima srednjoškolskog uzrasta mogu se pustiti govori političkih lidera i ratnih hušaka. Diskutovati o Z4 planu, Dejtonskom sporazumu, Kumanovskom sporazumu, žutoj kući, odlukama suda u Hagu.

Ovaj plan časa je osmišljen u sklopu projekta "Historija, Istorija, Povijesti - Lessons for Today", kojeg implementira Kuća Anne Frank u saradnji sa lokalnim partnerima: Incijativom mladih za ljudska prava i Fondacijom Humanost u Akciji (Bosna i Hercegovina), HERMES (Hrvatska), Omladinski obrazovni forum (Makedonija) i Otvorena Komunikacija (Srbija).

Projekat je finansiran sredstvima Evropske Unije. Stavovi i sadržaj ovog plana časa su odgovornost isključivo njegovog autora i ne odražavaju stavove Evropske unije ili organizacija koje implementiraju projekat.
